

مرور کتاب «سراب سایه‌ها» نوشته مهدی محمدی

بازخوانی یلدای ۱۴۰۱ در ۷ فصل

هنوز چند ماهی از جنگ ۱۲ روزه نگذشته بود که دوباره سایه جنگ بر سر کشور ماسکینگی کرد. اتفاقی مشابه آشوب‌های ۱۴۰۱ با رویکرد و بهانه‌ای جدید. به خشونت کشیده‌شدن اعتراضاتی که در ابتدا در واکنش به بی‌ثباتی نرخ ارز و تورم بی‌سابقه شکل گرفته بود. خشونت‌ی عربان که ایران پیش از این فقط در سال‌های دهه ۶۰ در اوج فعالیت مسلحانه و ترورهای هدفمند و گور گروhk منافقین تجربه‌اش کرده بود؛ تخریب و به آتش کشیدن ساختمان‌های دولتی، تخریب و غارت فروشگاه‌های زنجیره‌ای، آسیب غیرقابل جبران به مبلغان شهری به آتش کشیدن مساجد و هیئات و هتک حرمت قرآن، استفاده از سلاح گرم و سرد برای کشتن و متجرح کردن مأموران یا حتی رهگذران و... اتفاقاتی که حتی معترضان به گرانی را به خانه‌ها فرستاد تا صف‌شان از این ترورست‌های مسلح جدا شود،اما این اولین بار نیست که دشمن با سوءاستفاده از یک ناآرامی یا کنشگری مدنی مسیر را برای نفوذ و ایجاد بلوا در ایران هموار می‌کند.

بعد از بلوای «زن، زندگی، آزادی»، نشست‌ها و میزگردهای تخصصی بسیاری راجع به این موضوع برگزار شد و هر کسی از اندیشمندان و روشنفکران تا مردم عادی در مورد عوامل شکل‌گیری و راه‌های برون‌رفت از آن وضعیت تحلیل‌هایی ارائه کرد. تولیداتی نیز در قالب کتاب‌های پژوهشی و همچنین رمان صورت گرفت. یکی از این آثار پژوهشی، کتاب «سراب سایه‌ها»ست که به همت انتشارات سوره مهر وارد بازار کتاب شده است. مهدی محمدی، نویسنده این اثر که خود از تحلیلگران مسائل استراتژیک است، به صورت مستند و واقع‌گرایانه درنگی عمیق در ناآرامی‌های پاییز ۱۴۰۱ می‌کند. همانطور که در مقدمه این کتاب آمده، نویسنده ادعائی نمی‌کند همه آنچه در آشوب‌های پاییز ۱۴۰۱ در ایران رخ‌داد پروژه‌ای امنیتی بود، اما ادعای می‌کند و تلاش خواهد کرد این ادعا را تفصیلاً مستند کند که پروژه‌ای بسیار بزرگ، پیچیده، سنجیده و بی‌سابقه در کار بوده که بدون درک ابعاد آن، فهم ماهیت و قضاوت درباره این آشوب‌ها غیرممکن و حتی بی‌معناست. این کتاب با فاصله گرفتن از تحلیل‌های صرفاً اجتماعی باسیاسی، لایه عمیق‌تر یعنی «طرح‌ای اطلاعاتی-امنیتی» را کالون توجه خود قرار می‌دهد و می‌کوشد نشان دهد چگونه نارضایتی‌های داخلی به ابزار ی در دست یک پروژه خارجی تبدیل شد.

کتاب «سراب سایه‌ها» با ساختاری هوشمندانه در هفت فصل تنظیم شده که هر کدام با نام یک پایتخت کلیدی در این ماجرا، روایه‌ای از این پازل پیچیده را روشن می‌کند.فصل نخست، «لانگلی» (مقر سازمان سیا)، مسئله‌ای بنیادین را مطرح می‌کند: آشوب‌های ۱۴۰۱ نه‌ا موقع قدرت غرب، بلکه از سر ضعف، کلافگی و به‌عنوان واکنشی به افزایش بی‌سابقه قدرت ایران صورت گرفته است. این فصل با ارائه شواهدی از پیشرفت‌های منطقه‌ای و فناوری‌ه ایران، استیصال غرب را به عنوان محور محرک این پروژه معرفی کرده و تلاش فصل دوم، «واشینگتن»، به زمینه‌های اجتماعی، سیاسی و

ک موسیقی الهام رادمهر

اقتصادی می‌پردازد که سرویس‌های اطلاعاتی غربی از آنها به‌عنوان بستر اجرای پروژه خود،بهر برداری کردند.نویسنده در این بخش به شکاف‌های نسلی، فشارهای اقتصادی و برخی ناکارآمدی‌ها اشاره کرده و آنها را «قاطع آسیب» می‌نامد که دشمن روی آنها سرمایه‌گذاری کرد.

فصل سوم، «تل آویو»، به شرح فرمول صهیونیست‌ها برای آغاز آشوب می‌پردازد و چگونگی شکل‌گیری پدیده «مهسا امینی» را با رویکردی تحلیلی -انتقادی بررسی می‌کند. این فصل به طور مشخص به نقش شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های معاند در ساختن یک روایت دروغین و احساسی از یک حادثه تلخ می‌پردازد. فصل چهارم، «تهران»، وقایع اصلی آشوب‌ها را در داخل کشور ارزیابی کرده و تلاش می‌کند ضمن توصیف دقیق، این وقایع را در چارچوب یک

نگاهی به قطعه «احمد» با صدای حامد زمانی

موسیقی متعهد، ابزاری برای همبستگی ملی در بزنگاه‌های تاریخی

حامد زمانی یکی از چهره‌های نام‌آشنای موسیقی ایران است که با آثار خود در حوزه موسیقی انقلابی و حماسی شناخته می‌شود. زمانی با استفاده از مضامین ملی و حماسی، مسیری منحصر به فرد را در موسیقی ایرانی دنبال کرده و توانسته است جای خود را در دل بسیاری از ایرانیان باز کند، در حالی که ایران دارای تاریخ طولانی و پیچیده‌ای از تحولات سیاسی و اجتماعی است، نقش موسیقی در این میان به عنوان وسیله‌ای برای ابراز اندیشه‌ها و احساسات مردم و همچنین عاملی برای ایجاد همبستگی در بزنگاه‌های تاریخی، بسیار مهم و حیاتی است.

قطعه «احمد» با صدای حامد زمانی و به تهیه‌کنندگی سازمان سینمایی سوره، کمی پیش از اوج‌گیری آشوب‌های دی ۱۴۰۴ منتشر شد. این قطعه که متعلق به فیلم

فرهنگی

سرویس فرهنگی ۶۰۹۸۵۲۳۰

نقطه قوت کتاب، استناد به مجموعه وسیعی از اطلاعات است که به طور آشکار در دسترس نیست. این اطلاعات که محصول گفت‌وگوهای طولانی با مسئولان ارشد امنیتی و کارشناسان درگیر در پرونده است، به خواننده اجازه می‌دهد تا روایتی متفاوت و «پشت صحنه‌ای» از حوادث را دنبال کند. این ویژگی اثر را از یک تحلیل صرفاً نظری فراتر برده و به آن جنبه‌ای مستند و گزارشی می‌بخشد. سبک نگارش کتاب، برخلاف انتظار از یک اثر پژوهشی-امنیتی، روان و جذاب است و مخاطب عام را نیز با خود همراه می‌سازد.

در مجموع، ادعای اصلی کتاب این است که ایران در سال ۱۴۰۱ با پیشرفته‌ترین نوع نبرد زیر آسمانه درگیری نظامی مواجه شد و آن را پشت‌سر گذاشت. اکنون که «جنگ ترکیبی» دیگری با پوشش و بهانه‌ای جدید علیه ملت ایران کلید خورده است، «سراب سایه‌ها» می‌تواند همچون یک راهنما عمل کند. این کتاب با رویکرد پژوهشی و امنیتی خود، ب‌سرای مخاطبی که قصد دارد، روش‌های دشمن را در جنگ‌های نوین شناسایی کند و فراتر از سطح ظاهری رویدادها را ببیند، اثری قابل توجه و روشنگر است.

در بخشی از کتاب آمده است: «این کتاب ادعائی نمی‌کند همه آنچه در آشوب‌های پاییز ۱۴۰۱ در ایران رخ داد یک پروژه امنیتی بوده، اما ادعا می‌کند – و تلاش خواهد کرد این ادعا را تفصیلاً مستند کند – که یک پروژه بسیار بزرگ، پیچیده، سنجیده و بی‌سابقه در کار بوده که بدون درک ابعاد آن، فهم ماهیت و قضاوت درباره این آشوب‌ها، غیرممکن و حتی بی‌معناست. در واقع، ادعای اصلی کتاب این است که ایران در سال ۱۴۰۱ با پیشرفته‌ترین نوع نبرد زیر آسمانه درگیری نظامی از جانب دشمنانش مواجه شد و آن را پشت‌سر گذاشت.»

کتاب «سراب سایه‌ها» نوشته مهدی محمدی از سوی انتشارات سوره مهر و با قیمت ۳۷۵ هزار تومان روانه بازار نشر شده است.

نیست، بلکه تزریق امید و پآوری استوار به آینده است. این شعر به مخاطب یادآوری می‌کند که با وجود تمام حوادث و تب‌ها، ریشه‌های این خاک آنچنان عمیق است که ویران نخواهد شد و نام ایران، فراتر از هر بحران و تفرقه‌ای، عامل وحدت‌بخش باقی خواهد ماند. این پیام، دقیقاً همان چیزی است که در لحظات بحرانی، جامعه برای بازپایی توان خود به آن نیاز دارد.

حامد زمانی با استفاده از موسیقی به عنوان ابزاری برای بیان اندیشه‌های خود و ارتباط با مخاطبان نه تنها توانسته است بر ناملایمات فائق آید، بلکه در شرایطی که صدهای دیگر به سستی به گوش می‌رسند، با صدایی بلند از میهن پرستی و عشق به وطن سخن می‌گوید. استقلال و ایستادگی در بستر موسیقی حماسی، یکی از ویژگی‌هایی است که آثار او را از دیگران متمایز می‌کند. در دورانی که رسانه‌های سنتی و شبکه‌های اجتماعی تحت فشار قرار گرفته‌اند و سیطره اطلاعاتی در دنیای معاصر به چالش کشیده شده است، موسیقی حامد زمانی توانسته است به عنوان پلی برای انتقال ایده‌ها و ارزش‌های ملی به کار رود. این آثار نشان از اهمیت و تأثیر بالقوه موسیقی در بازتاب روحیه و افکار ملی در زمان‌های چالش‌برانگیز دارند. استفاده از مضامین میهنی و حماسی در موسیقی، همواره مورد توجه جوامعی بوده که در جست‌وجوی هویت و استقلال خود هستند. این نوع موسیقی نه تنها احساسات را برمی‌انگیزد، بلکه به عنوان یک عامل انگیزشی برای پایداری و مقاومت در برابر چالش‌ها عمل می‌کند.

حامد زمانی توانسته است با ایجاد پل ارتباطی بین تاریخ ملی و مسائل معاصر و با استفاده از زبان موسیقی برای بیان دغدغه‌ها و آرمان‌های خود نقشی فراتر از یک خواننده و نوازنده ایفا کند.

رسانه‌ای به نام هنر در دستان هنرمندی به نام روح‌الامین

روایت شهادت سردار دل‌ها و ملی‌نای ۳ ساله بر بوم نقاشی

■ **فاطمه نظام دوست**

از «اصحاب آخرالزمانی ابا عبدالله» که در دی ۹۸ و تنها چند ساعت پس از شهادت سردار سلیمانی خلق شد تا «نقاشی ملی‌نای سه ساله» که در دی ۱۴۰۲ به دست ترورست‌های مسلح به شهادت رسید. خالق هر دو اثر حسن روح‌الامین است؛ نقاش و تصویرساز نام‌آشنای ایرانی. کسی که هنرش را وقف مر دمش و ارزش‌هایش کرد. او با درک درستی از هنر به مثابه رسانه نه فقط در مضامین آیینی و روایی که در بزنگاه‌های اجتماعی و سیاسی نیز هنرمندانه ظاهر شده و با استفاده به موقع از این ابزار قدرتمند، رنگ بیشتری به رخدادها می‌دهد.

اساساً هنر و مشخصاً نقاشی، یکی از ابزارهای انتقال مفهوم و زبان مشترک همه افراد در سرتاسر جهان است؛ او که تسلطش به این زبان جهانی اثبات شده، به خوبی توانسته به حفظ روایت‌ها کمک و مفاهیم عمیقی را در این قالب ارائه کند. روح‌الامین در پیوند دادن امر قدسی را بخردادهای اجتماعی و خلق یک اثر هنری ماندگار تخصص دارد؛ آثارش در همه این سال‌ها گواهی بر این ادعا هستند.

در نقاشی ملی‌نای سه ساله، رسم کردن تهرایی که به او اصابه کرده، روایت می‌کند درد و مظلومیت را و گویی رخدادی تاریخی در حافظه ایرانیان مرور می‌شود؛ تیر سه شعبه و شهادت شیرخواره کر بلا یا در اثری که ساعاتی پس از شهادت حاج قاسم خلق شد، تصویر سردار ایرانی در آغوش سردار کر بلا حضرت ابا عبدالله راوی حقیقتی فرامادی بسود. حقیقتی که یقیناً دل‌ها به آن قائل بودند و با هنر روح‌الامین، چشم‌ها هم از این حقیقت بی‌نصبی نماندند. این گونه، عناصر در آثار او سخن می‌گویند و فریاد می‌زنند هر آنچه نمی‌توان گفت را!

در مباحث مطالعات فرهنگی، ایده «الماس فرهنگی» که اولین بار از سوی وندی گریز وود مطرح شد به این موضوع اشاره می‌کند که «هنر عصاره فرهنگ و زندگی اجتماعی است و پیوندهای موجود بین هنر و جامعه به واسطه خالقان هنر از یک سو و دریافت‌کنندگان از سوی دیگر برقرار می‌شود.» به بیانی ساده‌تر، هنر و جامعه با یکدیگر در تعاملند و بر هم تأثیر متقابل دارند. این ایده، در آثار روح‌الامین به عمل رسیده است و دقیقاً همین پیوند دادن رخدادهای تاریخی با اتفاقات کنونی یکی از عوامل استقبال مخاطبان از آثار اوست.

اما آثار روح‌الامین فراتر از بوم و رنگ چه تأثیری بر جامعه خود گذاشته است؟ با توجه به ذات هنر که یک عمل ارتباطی و چندجانبه است هر هنرمند به موازات اثری که از اجتماع دریافت می‌کند، تأثیرگذار نیز است. حسن روح‌الامین که سلاحش نقاشی است، گویی میدان دیگری برای مبارزه ترسیم کرده است؛ میدان وسیعی به نام هنر و در این میدان مبارزه می‌کند با تحریف و فراموشی. او هنر را نه فقط رعایت اصول زیبایی‌شناسی که ابزار قدرتمندی برای ارائه جهان‌بینی و مفاهیم عمیق معرفی کرده است.

یکی از وجوه تمایز هنر او جسارت در پرداختن به لحظات دراماتیک و کمتر دیده شده از تاریخ است. او به جای تکرار تصاویر کلیشه‌ای به سراغ زوایای مغفول و انسانی‌تر وقایع می‌رود. این رویکرد، مخاطب را از یک ناظر صرف به یک همذات‌پندار تبدیل می‌کند. برای مثال در بسیاری از آثار عاشورایی، او به جای

نمایش صرف صحنه‌های نبرد بر عواطف، اندوه و ارتباطات انسانی میان شخصیت‌ها تمرکز می‌کند. این تکنیک، روایت‌های آشنا را بازآفرینی کرده و لایه‌ای تازه از معنا و احساس به آنها می‌بخشد و باعث می‌شود نسل جدید نیز با این مفاهیم ارتباطی عمیق برقرار کند.

این نگاه نو، می‌تواند در تمام عرصه‌های هنر تسری پیدا کند و حتی برای سایر هنرمندان الهام‌بخش باشد. همچنین آثار او توانسته احیای بسیاری از وقایع تاریخی و مذهبی باشد. همین امر نه تنها مانع از محبوس شدن وقایع تاریخی در کتاب‌ها شده، بلکه آنها را به سطح جامعه نیز منتقل کرده است. صلی‌الدین خلق شد، نمونه‌ای از این آثار و یادآور جایگاه و عظمت جناب حمزه، یکی از پهلوانان و اسطوره‌های تاریخ اسلام می‌باشد.

برانگیختن حس همدلی و تقویت روحیه جمعی از دیگر تأثیرات هنر روح‌الامین در سطح جامعه است. معمولاً اثری که هنرمند پس از یک بحران یا جنگ خلق می‌کند به نوعی یادبودی از آن بازه بحرانی عمل می‌کند و این موضوع همچنین منجر به تقویت حافظه تاریخی یک ملت می‌شود. برای مثال، اثری که در جنگ ۱۲ روزه از سوی این هنرمند نقاش خلق شد و «باسداران وطن» نام گرفت، در پی انتقال پیامی امیدبخش به تمام مردم ایران بوده؛ اینکه پس از شهادت هر سردار ایرانی، جانشینان آنها می‌ایند و حرکت را ادامه می‌دهند. علاوه بر این، هنر روح‌الامین در عرصه بین‌المللی نیز کارکردی دیپلماتیک و فرهنگی پیدا کرده است. آثار او با تکیه بر زبان جهانی هنر و مفاهیم انسانی مشترک مانند مظلومیت، عدالت‌خواهی و فداکاری، توانسته پیام انقلاب و مقاومت را به مخاطبانی فراتر از مرزهای ایران منتقل

کند. این تابلوها بدون نیاز به ترجمه، روایتگر داستان‌هایی هستند که در رسانه‌های غالب جهانی با سانسور شده یا به شکلی دیگر روایت می‌شوند. در واقع هر اثر او به مثابه یک سفیر فرهنگی عمل می‌کند که چهره‌ای واقعی و انسانی از ارزش‌های جامعه ایران را به نمایش می‌گذارد و پل‌های ارتباطی جدیدی می‌سازد. تابلوی «عرش بر زمین افتاد» که بی‌شک یکی از تأثیرگذارترین آثار روح‌الامین می‌باشد، به نوعی آخرین لحظات زندگی امام حسین(ع) را به تصویر کشیده و با ایجاد شوک بصری در مخاطب، توانسته توجه افراد را تا حد بسیار زیادی جلب و آنان را از بی‌تفاوتی در برابر وقایع مهم تاریخی فاصله دهد. به طور کلی، آثار حسن روح‌الامین چکیده‌ای از همه آنچه تا به امروز از سر فقط حامل مضامین روایی که گذراندیم است. آثار او نه فقط حامل مضامین روایی که حامل و حافظ بخش‌هایی از تاریخ پر فراز و فرود این سرزمین و به نوعی تاریخ مصور و دیدنی ایران اسلامی است.